

Motion till riksdagen 2010/11:T275

av **Eva-Lena Jansson (S)**

Digitala klassklyftor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en IT-strategi för att motverka digitala klassklyftor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av bredband i hela Sverige.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en kommission som belyser frågor kopplade till den snabba teknikutvecklingen, såsom upphovsrätt och tillgänglighet på Internet.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över Datainspektionens uppdrag.²

¹ Yrkande 3 hänvisat till NU.

² Yrkande 4 hänvisat till KU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Allt fler sköter sina bankärenden, handlar mat och andra varor, söker jobb och sjukanmäler sig, anmäler vård av sjukt barn, får vådrådgivning via Internet. Att se nyheter, film och tv-program via datorn är något som många tar för givet, en del anser sig inte ens behöva en tv. Möjligheterna är otaliga och de kommer inte att bli färre. Den digitala utvecklingen skapar stora möjligheter men det finns utmaningar för att inte nya klasskillnader ska följa i dess spår. Idag talas det ofta om ekonomiska klyftor som ökar människor emellan. Det som sker parallellt med den utvecklingen är att det också finns en digital klassklyfta som ökar. Personer med sämre ekonomisk ställning har inte alltid råd att ha en dator, en del har betalningsanmärkningar och kan därför inte köpa en dator på avbetalning. Andra nekas möjlighet till telefonabonnemang och får därför inte tillgång till bredband. Många av landets äldre som inte skaffat sig en dator men även personer som inte har tillgång till eget bankkonto får högre kostnader då man exempelvis måste betala sina räkningar på banker. I merparten av landets skolor får elever hemuppgifter som bygger på att man har en dator i hemmet. Om familjen har en svår ekonomisk situation och därför saknar dator kommer det också att påverka möjligheten för barnen att följa med i en undervisning som bygger på digital informationsinhämtning. Även faktorer som föräldrars utbildningsnivå och tillgång till dator på jobbet får konsekvenser för barn som behöver stöd för att utföra hemuppgifter.

Idag vet vi att tillgången till dator i skolorna ser väldigt olika ut, långt ifrån alla elever har en dator och även bland lärare finns det många som får dela sin arbetsdator med kolleger. Inom delar av sjukvården och äldreomsorgen involveras både rådgivning, besöksbokning, behandling, medicinering och bemanning via olika IT-system. Via komvux, lärcentrum, universitet och högskolor sker idag distansundervisning. Arkivering, läromedel som förmedlas digitalt sker på olika sätt och med olika system. Att det prövas olika modeller kan vara bra men det är uppenbart att det saknas en tydlig strategi. Under en socialdemokratisk regering infördes den så kallade hempc-reformen som gjorde det billigare för många löntagare att köpa en egen dator. Många anser att det är en av flera orsaker till att så många ändå har tillgång till dator. Men fortfarande är det närmare två miljoner medborgare som inte använder Internet. För att kunna bygga bort de digitala klassklyftor som redan har uppstått och för att motarbeta nya, krävs en ordentlig och genomtänkt IT-strategi, något som riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

I det IT-samhälle som vi befinner oss i öppnas nya möjligheter att arbeta hemifrån, och därmed kan också fler välja att bo kvar på sin hemort, även om man bor i glesbygd. I spåren av dagens IT-samhälle är i princip all offentlig och en stor del privat verksamhet beroende av att det finns en väl utbyggd infrastruktur för bredband och telefoni för att kunna fungera. Men för att det ska vara möjligt att i hela Sverige ta del av det fantastiska verktyg som Internet är krävs det också en ordentlig satsning på fibermotorvägar och inte bara på asfaltvägar. Skillnader i landet när det gäller utbyggnad och tillgång till bredband får betydelse för förutsättningarna att leva och verka både som

Fel! Okänt namn på

privatperson och som företagare i digitalt trånga områden. Post- och telestyrelsen (PTS) har tidigare bedömt att stora delar av Sveriges befolkning kommer att ha tillgång till flera typer av bredbandsaccesser år 2010. PTS gjorde bedömningen att det sannolikt kommer att vara svårt för operatörerna att på enbart kommersiella villkor bygga ut och uppgradera IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet i områden med få användare.

Förutsättningar för att såväl större företag som enskilda företagare och anställda ska ha möjlighet att befinna sig utanför storstäderna kräver att bredband blir tillgängligt i i princip hela landet. Risker är annars att små företag beläggas på mindre orter inte klarar av att konkurrera när man inte får samma förutsättningar med bredband som sina konkurrenter i de större städerna. Redan nu finns det dessutom teknik som gör det möjligt att komplettera bredband och därmed få en hundraprocentig täckning över stora områden.

Den borgerliga regeringen har visat att man har en övertro på att marknadskrafterna ensamma ska lösa problemet med otillräcklig täckning. Något som alltså tillbakavisas av PTS. Att använda sig av avkastningen från de statliga bolag som finns inom kommunikationsområdet för att i samarbete med branschen i övrigt klara av att bygga ett modernt bredband är ett alternativ som borde prövas. En sådan utbyggnad bör ske med olika tekniska lösningar så att inte monopolliknande lösningar byggs in. Därför anser jag att riksdagen bör ge regeringen uppdraget att forma en politik för att tillgängliggöra bredband i hela landet.

Internet är en enorm mötesplats för utbyte av information. Det kanske är en av de största demokratiska landvinningar vi sett i modern historia. Alla får möjlighet att skriva sin historia, andra kan välja att göra om den, till och med förfälska den, men just det faktum att vi idag kan ta del av en annan människas berättelse sekundsnabbt gör att vår värld flätas samman. Vi kan dela med av oss fakta, bilder och historier som det tidigare inte var möjligt för mer än några få att ta del av. Vad en folkvald sagt i ett lands parlament, i EU blir snabbt tillgängligt för andra. Sökmotorer tillgängliggör alla typer av information, såväl upphovsrättskyddat som fritt att dela för vem som helst till vem som helst. Men i den här kunskapsbanken dyker frågor upp om hur fri informationen ska vara. Från att ha varit som världens största bibliotek med ständiga öppettider och alla välkomna in att ta del av informationen förändras det till att bli fler och fler låsta rum. I diktaturer blockeras medborgare att ta del av information av politiska skäl. I demokratiska länder växer betaltjänster upp då det uppstår en marknad för informationsutbyte. Resultatet har blivit ett ökat fokus på äganderätten till information och kunskap. Något som riskerar att leda till en utveckling där informationen blir en fråga om makt och ekonomi, inte om demokratiskt inflytande och ökad transparens. Samtidigt kan man konstatera att skyddstiden för ett upphovsrättsverk är orimligt lång. En tid som förlängdes vid en harmonisering på EU-nivå. Den stora utmaningen ligger i att finna en rimlig balans som respekterar såväl medborgarnas informationsfrihet som upphovsrättsägarnas intressen.

Två frågor kopplat till Internet som har diskuterats flitigt under de senaste åren handlar om upphovsrätt och integritet. När det gäller upphovsrätten har den frågan hanterats i riksdagen bland annat vid införandet av Ipred. Rege-

Fel! Okänt namn på

ringen tillsatte en upphovsrättsutredning 2008 som sedan fick tilläggsdirektiv 2009, och uppdraget i sin helhet ska redovisas senast den 31 januari 2011. Frågan om hur ägande av upphovsrätt inte får inkräkta på rätten till information för medborgare finns inte med i detta uppdrag. Kan man exempelvis kräva betalning för en utredning som gjorts på uppdrag efter beslut i EU-parlamentet? Eller ska den typen av information vara tillgänglig för medborgarna i hela unionen? Vad händer med verk som ingen äger, dvs. så kallade herrelösa verk? Hur säkerställer man att personer med funktionsnedsättning kan ta del av information utan att upphovsrätten hindrar?

Kan en ägare av sökmotor tvingas eller av fri vilja ha rätt att avgiftsbelägga information hur som helst? Den så kallad kassettskatten innebär idag att man får betala en avgift för exempelvis en mp3-spelare eller en dator, detta för att man har rätt att göra några få kopior av en cd-skiva man inhandlat. Samtidigt förekommer ofta tekniska spärrar som gör det omöjligt att skapa kopia. Kassettskatten hade ett syfte vid sin tillkomst, men frågan som bör ställas är om den är relevant med den teknikutveckling som skett.

När det gäller integritetsfrågor redovisar Datainspektionen årligen en rapport om hur nya lagar, andra beslut och ny teknik påverkar den personliga integriteten. Men den årliga rapporten ger ingen ordentlig överblick över hur integritetsfrågor förändrats över tid.

Datainspektionens uppdrag borde därför ses över för att på ett bättre sätt tillvarata enskilda medborgares intresse när det gäller den personliga integriteten. Unga personer redovisar allt oftare att man kränkts, till och med hotats via Internet. För att kunna fortsätta utveckla den demokratiska arenan som många av oss uppfattar Internet är krävs det att vi också hittar ett politiskt förhållningssätt och en balans över till hur brottsbekämpning på Internet förmår att bekämpa integritetsbrott utan att samtidigt bli ren övervakning. Detta är en fråga som riksdagen och regeringen bör lyfta upp i EU-samarbetet.

Stockholm den 25 oktober 2010

Eva-Lena Jansson (S)